

KULTÚRA

Véres és vicces reneszánsz horror Szegeden – Koltai M. Gábor Middleton-darabot rendez

A reneszánsz színház sötét humora és filozófiai mélysége találkozik a mai világgal az Átváltozások szegedi színpadra állításában. Koltai M. Gábor rendezése modern környezetben mutatja meg Middleton különös világát. A bemutató április 16-án lesz a Kisszínházban. A rendezőt kérdeztük.

SZEGEDI TÜKÖR
2026. március 22. 10:09

– Játszanak Middletont Magyarországon?

– Az Átváltozásokat Kaposváron, Kecskeméten, a Vígszínházban és Budaörsön is bemutatták már, vagyis ha ritkán játszott szerzőről is van szó, semmiképp sem mondható ősbemutatónak. Egy másik darabját (Nő a nőtől óvakodj) már rendeztem Nyíregyházán és a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Az utóbbi előadás óta érdeklődés mutatkozik a darab iránt, vagyis nem kizárt, hogy gyakoribb repertoárszerzővé válik: jól járnánk vele, rendezők, színészek és nézők egyaránt.

– Meséljen kicsit a szerzőpárosról!

– Shakespeare mellett Middleton a korszak egyik legnagyszerűbb, Angliában ma is gyakorta játszott szerzője. Két népszerű műfaja volt: a zömmel olasz környezetben játszódó véres bosszútragédiák és a londoni közeposztályt kifestő polgári komédiák. Legnagyobb műveiben szabályosan összevegyítette a kettőt: az okos pszichológiai megfigyeléseket senki másnál nem hatja át annyira csúfondáros ironia, mint nála. Rowley viszont elsősorban színész volt, bohócszerepeket játszott. Az Átváltozások komikus mellékcelemeként nagyrészt ő írta, bár a főcselekmény lényeges pontjaiban is benne van a keze. Az efféle kollaboráció gyakori volt a korszakban, Middleton például Shakespeare több darabjában is közreműködött.

– Milyen a reneszánsz horror?

– *Megdöbbszentően modern. A korabeli nézők úgy nézték ezeket a darabokat, mint mi a Netflixet, és sok tekintetben hasonló is a dramaturgiájuk, azt leszámítva, hogy nekik a költészetre és az emberi gazdagságra éppúgy volt étvágyuk, mint a komikumra meg a vérre. Az utóbbi kettő pedig olykor egymásra kopírozódik, vagyis sokszor épp a legvéresebb részletek a legviccesebbek, mint mondjuk egy Tarantino-filmben.*

Ugyanakkor nemcsak az emberi természet sötétebb vonásai izgatták ezeket a szerzőket, hanem az is, hogy van-e szabad akaratunk úrrá lenni a vágyainkon és rögeszméinken: hogy kőbe van-e vésve a jellemünk, és mindannyian egy előre eldöntött isteni végzet felé száguldunk, vagy pedig pillanatonként változunk, ösztöneinknek és a körülményeknek kiszolgáltatva.

(fotók: Kuklis István)

Vagyis a korabeli néző arra számított, hogy a filozófiából vagy a pszichológiából egy másodperc alatt át fog ugrani a bohózatba, a krimibe illő fordulatokból a humorba, és nagy alakításokat fog látni, amelyekben folytonos meglepetések érik: a szereplők ugyanis nem úgy viselkednek és nem úgy hatnak ránk, mint amit az előző pillanat alapján elvárnánk tőlük. Nagy szükségünk van erre a színházi bátorságra ma, amikor azt hisszük, hogy a vicces és a megrendítő kölcsönösen kizárják egymást, és muszáj kiírunk a színlapra, a kettőből melyiket választjuk, hogy aztán este héttől tízig görcsösen ehhez tartsuk magunkat (miközben az élet egyáltalán nem így működik). És efféle figurákra is szükségünk van, mert megszoktuk, hogy folyamatosan közlik velünk a színpadról, mit kell gondolnunk erről vagy arról a szereplőről, holott a mi saját természetünk sem konzekvens: soha egy pillanattig sem volt az. És elfelejtettük: a színpad arra való, hogy többféle dolgot is gondolhassunk ugyanarról az emberről. Háttha ezen keresztül képesek leszünk arra, hogy a körülöttünk lévő embereket se egyszerű, változatlan képletekként gondoljuk el. Ezt a változékonyságot, higanyszerűséget tükrözi egyébként a darab címe.

– Van benne angol humor?

– Persze, egészen sajátos humor hatja át, ami feltehetőleg a ma „angol humornak” nevezett abszurd műfaj őse, és a legváratlanabb pillanatokban szikrázik fel.

– Milyen korban játszódik a szegedi feldolgozás? Milyen fordításban játsszák?

– Modern ruhákban és környezetben játsszuk, ahogyan Shakespeare-ék színpada is saját koruk jelmezeibe öltöztette a színészeket, Rómeóttai Kleopátráig. Akkor tudunk menni egy történettel, ha felismerjük benne, kicsoda a milliomos üzletember és kicsoda a portás. Ezért készítettünk új fordítást is a darabhoz:

– *a szöveget éppúgy nem szabad múzeumi vitrin mögé rejtetni, mint a szereplőket.*

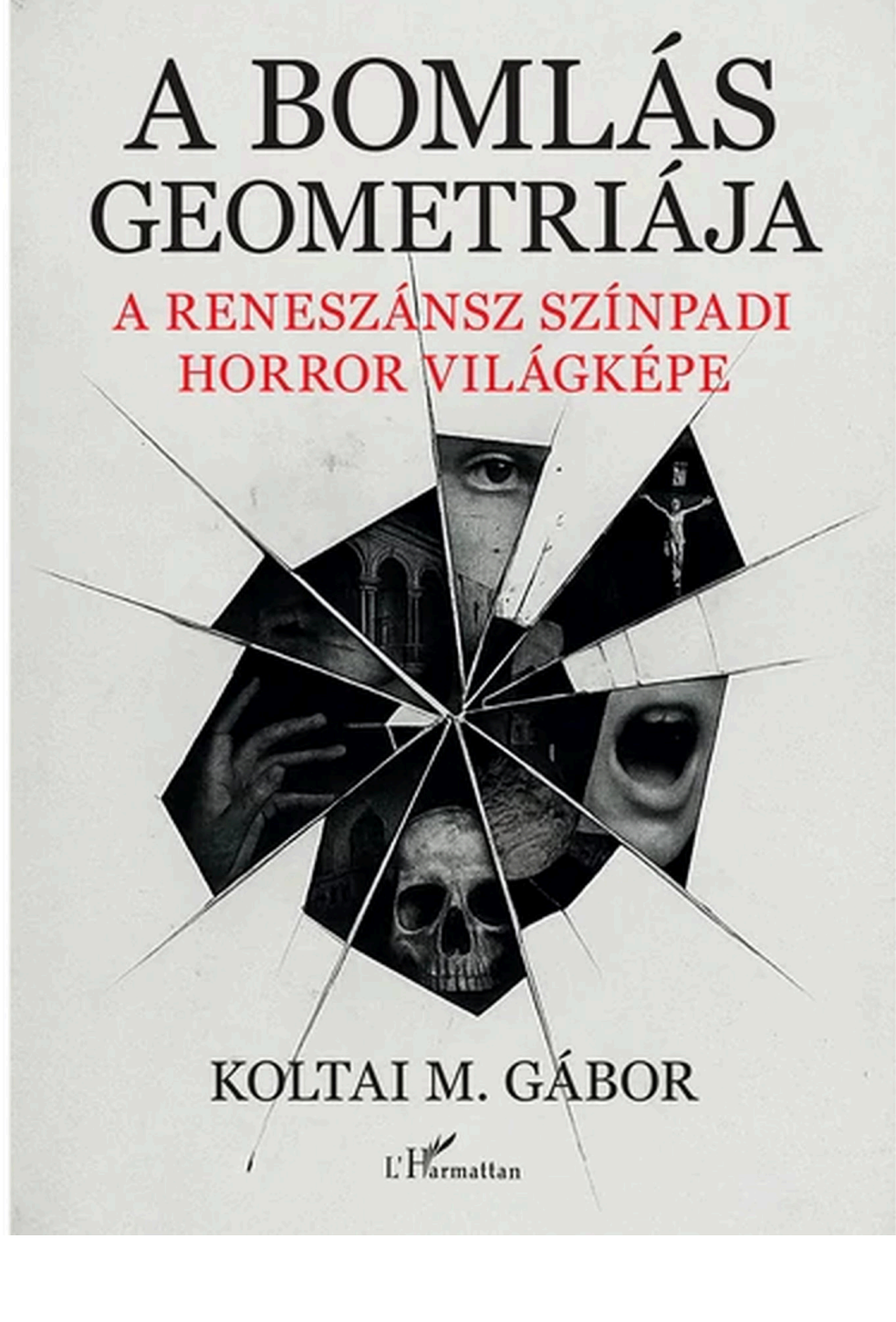
A csengő-bongó „emelkedett” fordítások alkalmasak arra, hogy meghatóttan csodáljuk a szerzőt (bár az eredeti sohasem csengenek-bonganak, hanem nyerseks és élesek), de közben fogalmunk se lesz, hogy miről beszélnek a színpadon. A szöveg nem arra való, hogy a fordító ízlését vagy tehetségét csodáljuk benne, hanem egy eszköz arra, hogy élő helyzeteket játsszunk el a színpadon. És éppenséggel nem is a legfontosabb eszköz. A legfontosabb eszköz a színész teste.

– Lesznek benne, a díszletekben és a jelmezekben aktuálpolitikai vonások, párhuzamok?

– Ha politika alatt azt értjük, hogy ki lesz Magyarország következő miniszterelnöke, vagy melyik párt szerez többséget, akkor (szerencsére) nem foglalkozunk ilyesmivel. A darab ugyanakkor nagyon határozottan kérdezi rá arra, hogy egy férfivérezelt társadalomban milyen lehetőségei vannak a nőknek, egyáltalán ápolhatnak-e önálló törekvéseket büntetlenül, és milyen veszélyekkel jár az, ha a férfiak a nő teste és lelke fölött totális ellenőrzést kívánnak gyakorolni. A társadalmunkról való gondolkodás a szó valódi, nemes értelmében politikus gondolkodás, és ebben a tekintetben az Átváltozások – sajnos – továbbra is aktuális darab.

– Pár hete megjelent a könyved A bomlás geometriája – A reneszánsz színpadi horror világképe címmel. Mi foglalkoztatja ebben a korszakban annyira, hogy ilyen mélyen beleásta magát?

– Maga a korszak is végtelenül hasonló a mi korunkhoz: egy felhasadozott világkép, amelyben a réseket nem foltozzák be az újabbnál újabb tudományos vívmányok, sőt inkább csak elmélyítik őket. De természetesen a színház az, ami foglalkoztat. Bátor, kíváncsi és felfedező színház, nyoma sincs benne sznobériának vagy elitizmusnak, már csak azért sem, mert ha nem adtak el elég jegyet, akkor tönkrement a színházat működtető vállalkozó. Legfőképp a mohó gátlástalansága elbűvölő ennek a színháznak, amely egyformán analitikus kíváncsisággal vetette rá magát a szexre, a férfi-nő viszonyra, az emberi testre, a vallási, politikai vagy társadalmi intézményekre: egyszerre tobzódott a legnagyobb hatásvadászatban és a valóság tüzetes vizsgálatában. Nem véletlen, hogy Shakespeare is ebből a színházi aranykorból emelkedett ki. De nem volt benne egyedül. Mélyen dramaturgokat segít hozzá ahhoz, hogy tíz év múlva az ötezredik Stuart Mária vagy Ügynök halála mellett Webstert és Middletont is természetes legyen elővenniük egy évadban.

– Vendégművészként látom Atlasz Barnabás nevét. Ő tanítványa?

– Barnabás Hegedűs D. Géza és ifj. Vidnyánszky Attila osztályában végzett, színháztörténetet és drámaelemzést tanítottam náluk Forgács Péterrel, állítólag emlékezetesen. Ő az egyetlen vendégművész az előadásban. Viszont társulati tagként szerepel Turi Péter, Polák Ferenc és Fekete Patrícia, akik a Novák–Selmeczy-osztályból diplomáztak: ott én voltam az egyik színészmesterség-tanár. Peti játszotta az öreg, kéjenc Herceget a Nő a nőtől óvakodj-vizsgában, úgyhogy pillanatnyilag ő az egyetlen magyar színész, aki elmondhatja magáról, hogy két különböző Middleton-előadásban is szerepelt!

Dombai Tünde

Szegedi Nemzeti Színház színház Szegedi Tükör Shakespeare interjú

Dombai Tünde rendező Koltai M. Gábor Thomas Middleton

KAPCSOLÓDÓ

Egy sikerdarab Szegeden a londoni színház aranykorából – hamarosan jön az Átváltozások

